

● PÅRØRENDE
● PROGRAMMET

Samarbeid med de pårørende kan få ned tvangsbruk i psykiatrien

Forfatter: Tone Larsen Hoel

Vi vet at også de pårørende blir berørt når et nært familiemedlem, en venn eller en kollega får betydelige psykiske vansker. Pårørende bekymrer seg for behandlingstilbudet vedkommende får eller ikke får, og om det blir iverksatt tvangstiltak.

Forskning om pårørendes betydning i det tvangsreducerende arbeidet har imidlertid vært begrenset. Det ønsket vi i Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse å gjøre noe

med. Vi initierte derfor en studie for å undersøke pårørendes eget syn på om og hvordan de kan bidra til det tvangsreducerende arbeidet, og hvilke forhold som da eventuelt må legges til rette.

Resultatene fra studien, som ble gjennomført av Norvoll og medforskerne Moss og Litleré, er sammenfattet i rapporten «Samarbeid om gode løsninger».

Engasjement og vilje

Forsker Reidun Norvoll

fra Arbeidsforskningsinstituttet og medforskerne Hanne Moss og Arnhild Litleré snakket med til sammen 30 voksne pårørende fra fem ulike fylker i Norge. Det fremkom at de pårørende så flere muligheter til å forebygge og redusere tvangsbruk.

“ De pårørende så flere muligheter til å forebygge og redusere tvangsbruk.

– Tone Hoel Larsen, Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse

Tiltak for å forebygge ensomhet og tilrettelegge for at mennesker med psykiske vansker kan ha en meningsfull hverdag og et positivt livsinnhold, kan bidra til å redusere bruken av tvang.

De hadde engasjement og vilje til å bidra, forutsatt at de kunne være sikre på at deres nære fikk tilstrekkelig og rask nok hjelp og oppfølging. Engasjementet sprang gjerne ut fra en kjærlighet til sin nærmeste og at de i mange år hadde vært vitne til vanskene i dennes liv.

“ Yvonne er mor til Nora, som har alvorlige psykiske problemer. Hun forteller at de som

foreldre endelig har maktet å redusere feil tvangsbruk og sørge for bedre behandling og oppfølging av datteren etter en lang tid med hard innsats overfor sykehuset og i klagesystemene.

Denne innsatsen har gått på helsa løs. Innsatsen har samtidig ført til at oppfølgingen av datteren har gått fra det å bli sendt rundt på ulike avdelinger med leger som ikke kjenner henne skikkelig og feilbehandler henne, til at hun har fått tilhørighet på en avdeling med en overlege som ifølge Yvonne «behandler Nora, er glad i henne, engasjerer seg og følger opp».

Yvonne mener den gode oppfølgingen og pårørendesamarbeidet de har i dag, har reddet livet til datteren og gitt helsen tilbake til de pårørende. Slik sett har de sett sykehuset på sitt verste og sitt beste.

(«Samarbeid om gode løsninger», s. 34)

Et ansikt og en stemme

Informantene mente at pårørende kan bidra ved å gi pasienten et ansikt og en stemme i møte med tjenestene, så de ikke blir redusert til bare et case. «Disse menneskene er ikke "ansiktsløse", selv om det kan være vanskelig å identifisere seg med dem», sier en av de pårørende i studien.

Videre kom det frem i studien at pårørende kan bidra til å sikre hjelp på et tidlig tidspunkt, gi sosial støtte og bidra til å styrke pasientens livskvalitet, se ressurser og alternative løsninger. Pårørende kan bidra til riktig

diagnostikk og behandling, kvalitetssikre behandling og oppfølging, og motvirke feil eller unødig bruk av tvang. Informantene mente at tvang ofte kan unngås ved god primærforebygging, gjennom tidlig innsats og alternative tilnærminger.

Samarbeid og tillit

Gode frivillige løsninger når folk strever og plages i alvorlig grad, forutsetter imidlertid et bedre utbygget tjenestetilbud, mente informantene. Dette må være tilbud som sikrer tilstrekkelig hjelp til både pasient og pårørende, og som har et bedre samarbeid med pårørende. Det er nødvendig med en god dialog, det trengs psykisk og praktisk støtte og avlastning.

Historiene som kom frem under arbeidet, gjorde sterkt inntrykk på forsker Norvoll; hun sier følgende til erfaringskompetanse:

«Jeg er veldig slått av beskrivelsene over det usynlige arbeidet mange pårørende gjør. De har stått på utrolig mye, sendt klager, meldt ifra, jobbet for å sikre et godt tilbud og unngå feil- og overmedisinering. Noen hadde ødelagt sin egen helse på å sikre god nok hjelp.

Tjenestene ser lett på dem som en plage som kommer med slitsom kritikk, i stedet for å anerkjenne at tilbakemeldingene fra dem kan brukes.»

Et godt samarbeid forutsetter en utforskende holdning til hva pasienten og pårørende trenger av hjelp, og en hjelp som er innrettet mot bedring og/eller best mulig livskvalitet tross problemene. Tydelig ansvarsavklaring og en kontinuerlig evaluering i samarbeid med pasient og pårørende er påkrevet fra tjenestene.

“ Noen hadde ødelagt sin egen helse på å sikre god nok hjelp.

– Reidun Norvoll, Arbeidsforskningsinstituttet

Situasjonen til både personen med psykiske vansker og dennes pårørende er kompleks og i stadig endring. Partene må derfor jevnlig og åpent snakke sammen. I tillegg bør venner og øvrig nettverk involveres.

Helhetlig og individuelt tilpasset

Informantene fremhevet viktigheten av et helhetlig og individuelt tilpasset behandlings- og tjenestetilbud og lav terskel til tjenester som kan hjelpe raskt når det trengs. Dette er i tråd med hva vi fra praksis og annen forskning vet er sentralt for gode tilbud til mennesker med langvarige, sammensatte vansker og alvorlig psykisk lidelse – de som oftest utsettes for tvang.

Studien peker videre på at en bedring av de generelle levekårene for pasienter (og for de pårørende) også vil kunne forebygge unødig bruk av tvang. Konkret kan dette være tiltak for å forebygge ensomhet og tilrettelegge for at mennesker med psykiske vansker kan ha en meningsfull hverdag og et positivt livsinnhold.

Systemendringer

Denne studien viser at pårørende selv ser muligheter til å få ned tvangsbruken i tjenestene, og at de vil og kan bidra. Det blir da samfunnet og tjenestenes oppgave å slippe de pårørende til og samarbeide med dem om gode løsninger.

“ Kunnskap om hva som kan gjøres, finnes – vi oppfordrer til å ta den i bruk.

– Tone Hoel Larsen, Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen
psykisk helse

Samtidig må det systemendringer til: Pårørende må tilbys støtte og veiledning, slik at de kan klare å stå i sin utfordrende rolle over tid. Det er ting vi kan gjøre for å forebygge og redusere bruken av tvang. Kunnskap om hva som kan gjøres, finnes – vi oppfordrer til å ta den i bruk.

Les artikkelen [her](#).

Artikkelen har tidligere vært publisert på Sykepleien.no
(Gjengitt med tillatelse)